

ΝΤΑΝΙΕΛΑ ΡΑΪΜΟΝΤΙ

η μάντισσα

ΜΥΘΙΣΤΟΡΗΜΑ

ΜΕΤΑΦΡΑΣΗ ΦΩΤΕΙΝΗ ΖΕΡΒΟΥ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

«Το παρόν έργο πνευματικής ιδιοκτησίας προστατεύεται κατά τις διατάξεις της ελληνικής νομοθεσίας (Ν. 2121/1993 όπως έχει τροποποιηθεί και ισχύει σήμερα) και τις διεθνείς συμβάσεις περί πνευματικής ιδιοκτησίας. Απαγορεύεται απολύτως η άνευ γραπτής άδειας του εκδότη κατά οποιονδήποτε τρόπο ή μέσο (ηλεκτρονικό, μηχανικό ή άλλο) αντιγραφή, φωτοανατύπωση και εν γένει αναπαραγωγή, εκμίσθωση ή δανεισμός, μετάφραση, διασκευή, αναμετάδοση στο κοινό σε οποιαδήποτε μορφή και η εν γένει εκμετάλλευση του συνόλου ή μέρους του έργου».

Εκδόσεις Πατάκη – Ξένη λογοτεχνία

Σύγχρονη ξένη λογοτεχνία – 602

Ντανιέλα Ραϊμόντι, *Η μάντισσα*

Daniela Raimondi, *La casa sull' argine*

Μετάφραση: Φωτεινή Ζερβού

Υπεύθυνη έκδοσης: Σταύρη Ιωαννίδου

Επιμέλεια-διόρθωση: Σταυρούλα Αλεξανδροπούλου

Σελιδοποίηση: Χριστίνα Κωνσταντινίδου

Η εικόνα εξωφύλλου παραχωρήθηκε από τον αρχικό δικαιούχο

στη Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ 2024

Copyright© Daniela Raimondi

(c/o Carmen Prestia Literary Agency), 2020

Copyright© για την ελληνική γλώσσα, Σ. Πατάκης ΑΕΕΔΕ

(Εκδόσεις Πατάκη), 2020

Πρώτη έκδοση στην ιταλική γλώσσα από τις εκδόσεις Nord

(Casa Editrice Nord s.u.r.l), Μιλάνο, 2020

Πρώτη έκδοση στην ελληνική γλώσσα από τις Εκδόσεις Πατάκη,

Αθήνα, Φεβρουάριος 2024

ΚΕΤ Δ433 ΚΕΠ 3/24

ISBN 978-618-07-0493-8

ΕΚΔΟΣΕΙΣ
ΠΑΤΑΚΗ

ΠΑΝΑΓΗ ΤΣΑΛΔΑΡΗ (ΠΡΩΗΝ ΠΕΙΡΑΙΩΣ) 38, 104 37 ΑΘΗΝΑ,

ΤΗΛ.: 210.36.50.000, 801.100.2665, 210.52.05.600

ΚΕΝΤΡΙΚΗ ΛΙΑΘΕΣΗ: ΕΜΜ. ΜΠΕΝΑΚΗ 16, 106 78 ΑΘΗΝΑ, ΤΗΛ.: 210.38.31.078

ΥΠΟΚ/ΜΑ: ΚΟΡΥΤΣΑΣ (ΤΕΡΜΑ ΠΟΝΤΟΥ - ΠΕΡΙΟΧΗ Β' ΚΤΕΟ), 570 09 ΚΑΛΟΧΩΡΙ ΘΕΣΣΑΛΟΝΙΚΗΣ,

ΤΗΛ.: 2310.70.63.54, 2310.70.67.15, ΦΑΞ: 2310.70.63.55

Web site: <http://www.patakis.gr> • e-mail: info@patakis.gr, sales@patakis.gr

ΝΤΑΝΙΕΛΑ ΡΑΪΜΟΝΤΙ

Η μάντισσα

μυθιστόρημα

Μετάφραση από τα ιταλικά

ΦΩΤΕΙΝΗ ΖΕΡΒΟΥ

Πρόλογος

«Στις 18 Ιουλίου του 1312 έφτασε στην Μπολόνια ένας δούκας από την Αίγυπτο, ονομαζόταν δούκας Αντρέα, και ήρθε με γυναίκες, παιδιά και άντρες από τη χώρα του· περίπου εκατό άνθρωποι».

ΙΕΡΩΝΥΜΟΣ ΝΤΕ ΜΠΟΥΡΣΕΛΛΙΣ*

*Χρονικά συμβάντων και
αξιωματημένων γεγονότων
της Μπολόνια*

«Είμαστε απ' την ύλη που 'ναι φτιαγμένα τα όνειρα·
και τη ζωούλα μας την περιβάλλει ολόγυρα ύπνος».**

ΟΥΪΛΛΙΑΜ ΣΑΙΞΠΗΡ

Η τρικυμία (πράξη Δ', σκηνή 1η)

---

* *Cronica gestorum ac factorum memorabilium civitatis Bononie*, (επιμ.) Hyeronimo de Bursellis, Ludovico Antonio Muraori, *Rerum Italicarum Scriptores*, τ. 23, 1733 (Σ.τ.Ε.).

** Μτφρ. Βασίλης Ρώτας, εκδόσεις Επικαιρότητα, Αθήνα, 1989 (Σ.τ.Ε.).

«ΜΙΑ ΤΣΙΓΓΑΝΑ ευθύνεται για το μπαστάρδεμα της οικογένειάς μας». Μου το έλεγε συχνά η γιαγιά μου, με άσπρη ποδιά και μανίκια γυρισμένα μέχρι τους αγκώνες, ενώ ετοιμαζόταν να ζυμώσει. Άρχιζε να διηγείται την ιστορία μας ξεκινώντας από την τσιγγάνα πρόγονό μας καθώς έσπαγε ένα αυγό και το έριχνε στο βουναλάκι από αλεύρι. Μια απαλή κίνηση του καρπού, *κρακ*, πάει το πρώτο αυγό· άλλη μια κίνηση, *κρακ*, έσπαγε και το δεύτερο. Ζύμωνε και μιλούσε και έκλαιγε και γελούσε. Ήταν σίγουρη ότι εξαιτίας του γάμου ενός προπάππου μας μ' εκείνη την τσιγγάνα, δύο αιώνες πριν, οι μισοί συγγενείς μας είχαν ανοιχτόχρωμο δέρμα και γαλανά μάτια, ενώ οι άλλοι μισοί είχαν κορακίσια μαλλιά και μαύρα μάτια.

Δεν ήταν μόνο κουταμάρες της ηλικίας. Ο ερχομός των τσιγγάνων στο χωριουδάκι της Στελλάτα, τόπο καταγωγής της οικογένειάς μου, αποδεικνύεται από ένα έγγραφο αιώνων που βρίσκεται στα ιστορικά αρχεία της βιβλιοθήκης Αριοστέα της Φερράρα.

Το καραβάνι των τσιγγάνων εμφανίστηκε στο χωριό μια μέρα που έβρεχε καταρακτωδώς. Ήταν Νοέμβριος και οι νεροποντές συνεχίζονταν για εβδομάδες. Τα χωράφια είχαν καλυφθεί από μια σπιθαμή νερό· είχαν εξαφανιστεί μονοπάτια, δρόμοι, αυλές, ακόμη και η πλατεία. Για να μετακινηθούν, οι άνθρωποι είχαν αρχίσει να χρησιμοποιούν τις

βάρκες. Η Στελλάτα είχε μετατραπεί σε μια άθλια μικρή Βενετία, χωρίς παλάτια και γόνδολες, με σπίτια κατεστραμμένα, σάπια πλεύσιμα και το γλυφό νερό του ποταμού.

Οι άμαξες διέσχισαν με δυσκολία τη γέφυρα του Πάδου, προχωρώντας κατά μήκος του μεγάλου δρόμου, δίπλα στην όχθη. Η βροχή έπεφτε και τα πόδια των ζώων βυθίζονταν στη λάσπη. Οι ρόδες με δυσκολία γύριζαν, το ξύλο έτριζε και τελικά οι άμαξες κόλλησαν στη λάσπη. Οι άντρες έκαναν προσπάθειες μέχρι αργά το βράδυ να τις ξεκολλήσουν, μα δεν τα κατάφεραν με όλες και πέντε παρέμειναν με τις ρόδες χωμένες στη λάσπη. Έτσι οι τσιγγάνοι αναγκάστηκαν να μείνουν στο χωριό μέχρι να καλυτερέψει ο καιρός.

Όταν σταμάτησε πια να βρέχει, οι άμαξες ξεκόλλησαν και οι ξύλινες ρόδες αντικαταστάθηκαν, όμως μια σειρά γεγονότων ανάγκασε τους ξένους να αναβάλουν αρκετές φορές την αναχώρησή τους: πρώτα χρειάστηκε να περιμένουν την έκβαση ενός δύσκολου τοκετού, μετά κάποιος έπαθε δυσεντερία, τέλος ένα άλογό τους πέθανε. Τελικά όταν οι τσιγγάνοι ήταν πλέον έτοιμοι να συνεχίσουν το ταξίδι τους, ενέσκηψε ένας από τους πιο σκληρούς χειμώνες του αιώνα και στο χωριό έπεσε παγωνιά. Θα ήταν εντελώς παράλογο να ταξιδέψουν.

Για να σπάσουν τη μονοτονία του ατελείωτου χειμώνα, κάποιοι τσιγγάνοι ασχολήθηκαν με το πετάλωμα των αλόγων· άλλοι άρχισαν να πουλούν στην αγορά καλάθια από καλάμι, χαλινάρια, κόσκινα και ντέφια· κάποιοι άλλοι άρχισαν να παίζουν μουσική σε γάμους και βαφτίσια. Έφτασε και πέρασε η άνοιξη· το καλοκαίρι ξέσπασε επιδημία τύφου και το χωριό απομονώθηκε. Καθώς άλλαζαν οι εποχές, η ζωή των τσιγγάνων σημαδεύτηκε ανεπανόρθωτα από την κακιά συνήθεια της καθημερινότητας.

Χωρίς να το αντιληφθούν οι κάτοικοι της Στελλάτα, η έχθρα τους για τους νεοφερμένους μετατράπηκε σε κάτι συνηθισμένο. Οι γέροι πέθαιναν, τα παιδιά γεννιούνταν και οι νέοι ερωτεύονταν χωρίς να δίνουν μεγάλη σημασία στις διαφορές. Πράγματι, μετά από μερικές γενιές, το ένα τρίτο των κατοίκων της Στελλάτα είχε τσιγγάνικο αίμα.

Και σε αυτό το σημείο εμφανίζεται στο προσκήνιο ο πατέρας του προπάππου μου, ο Τζάκομο Καζάντιο. Στη Στελλάτα τον ήξεραν ως απόμακρο, μελαγχολικό τύπο. Η φύση όμως τον είχε προικίσει με μεγάλη φαντασία και σύντομα φάνηκε ότι είχε δημιουργικό οίστρο και όνειρα. Το μεγάλο όνειρό του ήταν να κατασκευάσει βάρκες, αλλά όχι τις συνηθισμένες, εκείνα τα απλά σκαριά που έβλεπες να πλέουν στον Πάδο. Είχε στον νου σκάφη με αμπάρια που δε θα χωρούσαν μόνο σιτάρι, ξυλεία, κάνναβη, πουλερικά και κουνέλια, αλλά επίσης αγελάδες και άλογα. Με λίγα λόγια, ο Τζάκομο Καζάντιο σχεδίαζε κάτι που έμοιαζε με την κιβωτό του Νώε.

Το είχε σκεφτεί όταν ήταν μικρός, στο πρεσβυτέριο. Ξεφυλλίζοντας τη Βίβλο, είχε πέσει σε μια εικόνα της κιβωτού έτοιμης να σαλπάρει. Ήταν υπέροχη, με στρογγυλό αμπάρι και φινιστρίνια από όπου ξεπρόβαλλαν κεφάλια λιονταριών και καμηλοπαρδάλων, και πιο κάτω ουρές από χήνες, κόκορες και κότες, και μετά ζευγάρια κατσίκες, καμήλες, πρόβατα και γαϊδουράκια. Μια κιβωτός που θα μπορούσε να αντιμετωπίσει τον κατακλυσμό και να σώσει όλα τα όντα της γης! Εκείνη η βιβλική εικόνα ήταν ο σπόρος που γέννησε την εμμονή του. Όταν μεγάλωσε, ο Τζάκομο είχε αρχίσει να κατασκευάζει κιβωτούς στην αυλή του σπιτιού. Είχε σκεφτεί αρκετά: το ποτάμι ήταν πάντα ο γρήγορος δρόμος για το ασταμάτητο πηγαινέλα ανθρώπων, αμαξιών και ζώων· και υπήρχαν οι φαράδες, αυτοί που

μάζευαν βατράχια, οι άντρες που ασχολούνταν με την εξόρυξη άμμου... η Στελλάτα, στο σημείο όπου ο Πάδος ήταν πλατύς και βαθύς, θα μπορούσε να μετατραπεί σε μεγάλο ποταμίσιο λιμάνι.

Χρειάστηκε τρία χρόνια για να ολοκληρώσει το σχέδιο. Όταν η κιβωτός ετοιμάστηκε, ο Τζάκομο περίμενε την 4η Δεκεμβρίου, ημέρα της γιορτής της Σάντα Μπάρμπαρα, προστάτιδας των ναυτικών, για να την καθελκύσει.

Εκείνο το πρωί στο χωριό υπήρχε μεγάλη αναστάτωση. Όλοι είχαν μαζευτεί στο ανάχωμα για να απολαύσουν το θέαμα. Ήρθε και ο παπάς κρατώντας τον Εσταυρωμένο, και τα παπαδοπαίδια με τον αγιασμό.

Ένα τεράστιο κάρο που έσερναν δώδεκα βόδια μετέφερε το πλοίο μέχρι το ποτάμι. Όταν έφτασαν στη λασπώδη όχθη, οι πιο δυνατοί άντρες άρχισαν να τραβούν την κιβωτό, μετακινώντας τον ένα μετά τον άλλο τους κορμούς επάνω στους οποίους ακουμπούσε για να γλιστρήσει από το κάρο προς την κοίτη του ποταμού. Μετά από φωνές έκπληξης και παρότρυνσης, κάμποσα τραντάγματα και στιγμές αγωνιώδους αναμονής, τελικά η κιβωτός επέπλευσε στον Πάδο.

Σαματάς από επιφωνήματα και χειροκροτήματα ακούστηκε τριγύρω.

Με το μεγάλο, αργό βήμα του και ύφος θριαμβευτικό, ο Τζάκομο ανέβηκε στην κιβωτό. Χαιρετούσε το πλήθος που είχε συγκεντρωθεί κατά μήκος της όχθης και τα γαλάζια μάτια του άστραφταν, είχε φουσκώσει από υπερηφάνεια και συγκίνηση. Ποτέ στη ζωή του δεν είχε νιώσει τόσο ευτυχία.

Δυστυχώς η κιβωτός δεν έφτασε μακριά· σε λιγότερο από μια ώρα βυθίστηκε.

Ο άντρας έπεσε σε βαθιά θλίψη, που κράτησε όλο τον χειμώνα. Οι γονείς του ήταν πολύ ανήσυχoi και τελικά ο

πατέρας του τον προέτρεψε να ξαναπροσπαθήσει. «Είσαι έξυπνος. Την επόμενη φορά η βάρκα σου θα φτάσει μέχρι τη θάλασσα!»

Παρακινημένος από την ενθάρρυνση του πατέρα, ο Τζάκομο ξεπέρασε τη λύπη και άρχισε να κατασκευάζει τη δεύτερη κιβωτό, αλλά στάθηκε και πάλι άτυχος. Έφτιαξε μισή ντουζίνα, και η μία μετά την άλλη κατέληγε στον βυθό του Πάδου. Για να πούμε την αλήθεια, δύο επέπλεαν για μέρες. Με την έκτη, ο Τζάκομο έφτασε στο Κομάκκιο και μέχρι το δέλτα του Πάδου, αλλά τη στιγμή που σκεφτόταν ότι η προσπάθειά του είχε στεφθεί από επιτυχία, το καράβι άρχισε να μπάζει νερά και σε λίγες ώρες βυθίστηκε. Σ' εκείνο το σημείο, τα νερά του ποταμού ήταν ρηγά και λέγεται ότι για πολλές γενιές οι ψαράδες χελιών έβλεπαν το κατάρτι της βυθισμένης κιβωτού να ξεπροβάλλει από το νερό.

Τα διαστήματα ανάμεσα στις αποτυχημένες προσπάθειες ο Τζάκομο βίωνε ατελείωτους μήνες κατάπτωσης, τόσο μεγάλης που δεν άντεχε ούτε στα χωράφια να δουλέψει. Μετά, ξαφνικά, τη θλίψη διαδέχονταν περίοδοι ευφορίας και το όνειρο να κατασκευάσει μια κιβωτό άρχιζε πάλι να τον βασανίζει. Έφτασε όμως η στιγμή που ακόμη και ο πατέρας έχασε την υπομονή του. «Τώρα φτάνει! Βυθίστηκαν έξι. Όλα σαν πέτρες βούλιαξαν στα νερά του Πάδου!»

Αλλά, αν και τα έξι καράβια βούλιαξαν στον Πάδο σαν πέτρες, το όνειρο του Τζάκομο ήταν μεγάλο, και οι γονείς του ήξεραν ότι η κατασκευή μιας κιβωτού ήταν το μόνο πράγμα που πρόσφερε λίγη χαρά και ευτυχία στη ζωή του γιου τους, που ήταν μελαγχολικός από τότε που βρισκόταν στην κοιλιά της μάνας του. Έτσι, σ' έναν μήνα, η αυλή ξαναγινόταν ναυπηγείο με σκαλωσιές, στοίβες από ξύλινες

σανίδες, κουβάδες, καρφιά, σκοιινιά, τανάλιες, πριόνια και κάβους σε πολύχρωμες κουλούρες. Και, ανάμεσα σε όλα αυτά τα ξύλα και τα εργαλεία, ο Τζάκομο πλάνιζε, κάρφωνε και ένωνε κομμάτια. Κάθε φορά που ολοκλήρωνε την κατασκευή ενός καραβιού, περίμενε καρτερικά τη γιορτή της Σάντα Μπάρμπαρα για να το κατελκύσει, αλλά η προστάτιδα των ναυτικών δεν τον βοήθησε ποτέ και όλα τα σκάφη του βυθίζονταν.

Όταν δε δούλευε στα χωράφια ή δεν ήταν απασχολημένος με την κατασκευή μιας καινούριας κιβωτού, ο Τζάκομο περνούσε μόνος τον καιρό του. Είχε λίγους φίλους και πραγματικό τρόπο για τις γυναίκες, άλλωστε έφτασε στην ηλικία των σαράντα πέντε χωρίς να κάνει ποτέ σχέση. Μετά, σε μια γιορτή στο χωριό, μια τσιγγάνα βρέθηκε στον δρόμο του. Την είχε προσέξει από καιρό, ήταν λυγερόκορμη με πλούσια μαύρα μαλλιά που έφταναν μέχρι τη μέση της. Κυκλοφορούσε προκλητική στη Στελλάτα, με πολύχρωμα μεσοφόρια, φτερά φασιανού στα μαλλιά, εντυπωσιακά δαχτυλίδια και πολλές αλυσίδες στον λαιμό. Ο Τζάκομο πάντα την απέφευγε, δείλιαζε εξαιτίας της τολμηρής συμπεριφοράς της· επιπλέον αντιμετώπιζε με δυσπιστία αυτούς τους παράξενους ανθρώπους. Όμως μια μέρα η τσιγγάνα τον πλησίασε και τον κοίταξε κατάματα. Όταν του απηύθυνε τον λόγο, ταραχτήκε και προσπάθησε να την αποφύγει, αλλά η κοπέλα τον άρπαξε από το μπράτσο. «Πού πας; Μη φοβάσαι, δε θα σε φάω. Θέλω μόνο να δω την παλάμη σου».

«Ξέχνα το. Ξέρω τη μοίρα μου, δε χρειάζεται να μου την πεις εσύ».

Ήθελε να το βάλει στα πόδια, αλλά η τσιγγάνα δεν υποχώρησε και έπιασε τα χέρια του. «Άφησέ με να τα κοιτάξω. Η Βιόλκα τα βρίσκει όλα, δεν κάνει ποτέ λάθος».

Δε διάβασε το μέλλον του. Παρατήρησε μόνο τις παλάμες του, μετά έκλεισε τα χέρια του μέσα στα δικά της, τον κοίταξε με ορθάνοιχτα μάτια και ανακοίνωσε: «Έφτασες, επιτέλους! Χρόνια σε περίμενα».

Λίγους μήνες αργότερα, η Βιόλκα είχε μείνει έγκυος και, παρά την αντίδραση των δύο οικογενειών, παντρεύτηκαν.

1800

ΉΤΑΝ ΕΝΑ ΧΩΡΙΟ με μερικές εκατοντάδες κατοίκους, τα σπίτια του χτισμένα ανάμεσα στον δρόμο και το ποτάμι· φτωχό χωριό, αλλά με τόσο όμορφο όνομα που έμοιαζε ψεύτικο. Εκτός από αυτό το ποιητικό όνομα, στη Στελλάτα δεν υπήρχε τίποτα συνταρακτικό: μια πλατεία με στοές, μια ταπεινή εκκλησία του δέκατου τέταρτου αιώνα, δύο βρύσες από όπου έπαιρναν νερό και τα ερείπια ενός αρχαίου φρουρίου δίπλα στο ποτάμι. Λίγοι γνώριζαν την ένδοξη ιστορία του. Από τον Μεσαίωνα, η Στελλάτα είχε στρατηγική σημασία στην άμυνα ενάντια στις κατακτητικές επιθέσεις της Βενετίας και του Μιλάνου, λόγω της θέσης της δίπλα στον Πάδο και στο σημείο που συναντιούνται οι σημερινές περιοχές του Βένετο, της Λομβαρδίας και της Εμίλια. Η Λουκρητία Βοργία είχε περάσει αρκετές φορές όταν ταξίδευε προς τη Μάντοβα, και στη Στελλάτα είχε επίσης ζήσει ο γιος του Αριόστο. Αλλά μόνο ο ντον Μάριο, ο παπάς της ενορίας, τα γνώριζε όλα αυτά – διότι οι μισοί κάτοικοι του χωριού ήταν αναλφάβητοι και για τους άλλους μισούς παρέμενε μυστήριο γιατί ο ποιητής είχε αναφέρει το φτωχό χωριουδάκι στο 43ο άσμα του ποιήματός του *Μαινόμενος Ορλάνδος*.

*Στο αριστερό κομμάτι γης βρίσκεται η Μελάρα·
στο δεξί η Σέρμιντε·*

Από το Φικαρόλο το ξύλινο γεφύρι περνά στη Στελλάτα, εκεί που ο θυμωμένος Πάδος χαμηλώνει τα κέρατά του.

Στις αρχές του 19ου αιώνα, το ξύλινο πέρασμα που ένωνε το Φικαρόλο με τη Στελλάτα υπήρχε ακόμη. Ήταν μια πλωτή γέφυρα φτιαγμένη από παλιές ξύλινες βάρκες, δεμένες με χοντρό σκοινί μεταξύ τους, πιθανότατα δε θα διέφερε πολύ από αυτό που είχε αναφέρει ο Αριόστο αιώνες πριν. Από το κάστρο αντίθετα είχαν απομείνει μόνο μισοφαγωμένα δοκάρια, πεσμένες στέγες και βερβελιές προβάτων διάσπαρτες παντού.

Οι Καζάντιο ζούσαν ακριβώς έξω από το χωριό, στην περιοχή Φόσσα* που λεγόταν έτσι εξαιτίας του καναλιού στη μέση της γης τους, το οποίο καθόριζε τα σύνορα ανάμεσα στην επαρχία της Φερράρα και της Μάντοβα. Το σπίτι τους, τυπικό της κοιλάδας του Πάδου, χτισμένο με τούβλα, είχε βεράντα με καμάρες και ευάερα ψηλοτάβανα δωμάτια. Υπήρχε ένας αχυρώνας, ο στάβλος, η αυλή με πατημένο χώμα, το χοιροστάσιο και το αμπέλι. Οι τοίχοι ήταν ασοβάτιστοι και τα παράθυρα μικρά, τα παντζούρια τους έμεναν κλειστά από τον Μάιο μέχρι τον Οκτώβριο για να μην μπαίνουν οι μύγες και η καλοκαιρινή ζέστη.

Η Βιόλκα μετακόμισε μετά τον γάμο με τον Τζάκομο. Ο πεθερός και η πεθερά δυσκολεύτηκαν να αποδεχτούν τις παράξενες συνήθειες της νεοφερμένης. Η τσιγγάνα, από τη μεριά της δεν έκανε κανένα συμβιβασμό: συνέχισε να φορά τα πολύχρωμα μεσοφόρια και να στολίζει τα μαλλιά της με φτερά φασιανού. Το πρωί ξυπνούσε και για πολλές ώρες ετοίμαζε αφεψήματα από βότανα και μυστηριες ρίζες.

---

* Fossa: η τάφος. (Σ.τ.Μ.)

Αφιέρωνε επίσης πολύ χρόνο σε παράξενα τελετουργικά καθαριότητας που σαν σκοπό είχαν να εξαλείψουν οτιδήποτε μολυσματικό.

«Δεν μπορούμε να ζούμε ήσυχοι όσο υπάρχει κάτι *marhime*» επαναλάμβανε.

«Τι πράγμα;» τη ρωτούσε η πεθερά, ταραγμένη.

Ότι σήμαινε τέλος πάντων το *marhime*, δηλαδή «μιαρό» στα ρομανί, καθοριζόταν μεταξύ εσωτερικού και εξωτερικού του σπιτιού. Η Βιόλκα φρόντιζε να διατηρεί σχολαστικά καθαρά και τακτοποιημένα τα δωμάτια του σπιτιού, ενώ για τον στάβλο και το αλώνι ήταν υπεύθυνα άλλα μέλη της οικογένειας. Γι' αυτή, πραγματικά, το να αγγίζει σκουπίδια ή περιττώματα ζώων αποτελούσε μια από τις πιο σοβαρές μορφές μόλυνσης. Δεν πήγε ποτέ να δουλέψει στα χωράφια, γιατί για τους ανθρώπους της φυλής της η καλλιέργεια της γης ήταν ταμπού· αντίθετα φρόντιζε πολύ τα φαγητά που μαγειρεύε, αν και, κατά τα ήθη τους, μόνο κάποια ζώα επιτρεπόταν να φαγωθούν ή ακόμη και να τα αγγίξουν. Απεχθανόταν τους σκύλους και τις γάτες γιατί έγλειφαν το τρίχωμά τους, επομένως δεν ήταν καθαρά ζώα. Από όλα τα κρέατα, προτιμούσε του σκαντζόχοιρου, που θεωρείται από τα πιο καθαρά ζώα, γιατί τα αγκάθια δεν του επέτρεπαν να γλειφτεί.

Άλλη μια παράξενη συνήθεια της Βιόλκα ήταν να αφήνει κάθε βράδυ μια γαβάθα με γάλα στο σκαλί της εξώπορτας του σπιτιού.

«Τι κάνεις;» την είχε ρωτήσει ο Τζάκομο την πρώτη φορά που την είδε να πραγματοποιεί αυτό το τελετουργικό.

«Είναι για το καλό φίδι» απάντησε η Βιόλκα ήρεμα.

Οι τσιγγάνοι πίστευαν ότι, στα θεμέλια κάθε σπιτιού, ζούσε ένα καλό φίδι, με άσπρη κοιλιά και δόντια δίχως δηλητήριο. Και πίστευαν ότι κάθε βράδυ το φίδι σερνόταν

επάνω στους ανθρώπους που κοιμούνται, για να τους προστατέψει και να τους φέρει τύχη. Αν όμως σκότωναν το φίδι, κάποιος από την οικογένεια θα πέθαινε και ατυχίες θα χτυπούσαν όλα τα άλλα μέλη της. Γι' αυτό η Βιόλκα άφηνε πάντα λίγο γάλα έξω από την πόρτα: για να ευχαριστήσει και να ταΐσει το φίδι κατά τις νυχτερινές βόλτες του.

«Αυτή η τσιγγάνα είναι τρελή!» παραπονιούνταν ο πεθερός και η πεθερά. Συγχρόνως, παρατηρούσαν χαρούμενοι την αλλαγή που είχε φέρει στη ζωή του Τζάκομο η νέα γυναίκα. Ο πάντα μελαγχολικός γιος τους τώρα κάθε πρωί τραγουδούσε την ώρα που ξυριζόταν, ενώ τη νύχτα σκανδάλιζε την οικογένεια με τους ήχους που ακούγονταν από το υπνοδωμάτιό του. Η αγάπη τους για τον Τζάκομο τους έκανε να συμβιβαστούν με τις παραξενιές της νύφης τους. Και επίσης έπρεπε να παραδεχτούν ότι τα μυστηριώδη αφεψήματα της Βιόλκα ήταν αποτελεσματικά.

«Είμαι μια *drabarno** και κάθε *drabarno* γνωρίζει πώς να γιατρεύει» διαβεβαίωνε η τσιγγάνα. «Ξέρω πώς να θεραπεύω τα άλογα, και τους ανθρώπους επίσης. Αν ένα άλογο πονάει στην κοιλιά, τότε χρειάζεται κάποιον που να είναι έτσι τα δάχτυλά του, βλέπετε; Ο δείκτης και το μικρό δαχτυλάκι να ενώνονται από πάνω αβίαστα χωρίς να τα πιέσεις. Πιάνεις με τα δάχτυλα έτσι τα άχυρα που βρίσκονται κάτω από την κοιλιά του αλόγου, και τα ρίχνεις επάνω του. Τα πετάς κάτω, τα ξαναπιάνεις και τα βάζεις άλλη μια φορά επάνω στο ζώο. Χρειάζεται να το κάνεις τρεις φορές και το άλογο θεραπεύεται. Για τους ανθρώπους όμως χρειάζεται και το κρανίο αλεπούς, και να πιεις από εκεί μέσα αυτό το αφέψημα. Να, κρατήστε» έλεγε στον πεθερό. «Από

---

* *Drabarno*: έμπειρη θεραπεύτρια. (Σ.τ.Μ.)

αυτό το κρανίο αλεπούς έχουν πει και παιδιά και δε χρειάστηκαν ποτέ κανένα γιατρό. Τώρα να μασήσετε αυτό».

«Τι έχει μέσα;» ρωτούσε ο πεθερός.

«Βάζω σκόνη από τριμμένο σπόρο σιναπιού και τον χυμό από κάποιες ρίζες. Πλάθω μπαλάκια και εσείς πρέπει να τα καταπίνετε πριν και μετά τον ύπνο. Είναι για να περάσει ο πόνος στα πνευμόνια. Τώρα επαναλάβετε: “Χτύπησαν τον Ιησού, οι Εβραίοι κάθισαν στο στήθος του, ο Θεός τους έδιωξε. Ένας δαίμονας κάθισε στο στήθος μου. Λευκές γυναίκες, διώξτε τον και βάλτε πάνω του μια μεγάλη πέτρα!”».

«Δεν υπάρχει Θεός!» απαντούσε ο γέρος, χτυπώντας τη γροθιά του στο τραπέζι.

«Δε με νοιάζει αν πιστεύετε ή όχι, αρκεί τώρα να το καταπιείτε» σχολίαζε χωρίς να ταραχτεί η τσιγγάνα.

Στις 18 του τρίτου μήνα του καινούριου αιώνα, γεννήθηκε ο μοναχογιός του Τζάκομο και της Βιόλκα Καζάντιο: ένα μωρό που ζύγιζε τέσσερα κιλά, με κορακίσια μαλλιά και βλέμμα άγριο, ίδιο με της μάνας του. Με τα αίματα του τοκετού ακόμα, το μωρό άνοιξε τα μάτια και κοίταξε γύρω με τόσο διερευνητική ματιά, που τρόμαξε τη μαία.

«Παναγιά μου!... Το βλέμμα του θυμίζει γέρο!» αναφώνησε η γυναίκα.

Το νεογέννητο δεν έκλαψε. Έστρεψε το κεφάλι αριστερά και δεξιά, εξετάζοντας τον κόσμο, απορροφημένο από όλα αυτά τα καινούρια πράγματα που ξαφνικά εμφανίστηκαν μπροστά του.

Η Βιόλκα φύλαξε ένα κομμάτι από τον ομφάλιο λώρο. «Όταν ξεραθεί, θα το βάλω σ' ένα υφασμάτινο σακουλάκι και θα του το κρεμάσω στον λαιμό. Θα του φέρει τύχη».

Μόλις έπλυναν το μωρό, το θήλασε από το δεξί στήθος, που συμβόλιζε την αλήθεια, την τύχη και το καλό. Όταν έφτασε η στιγμή να διαλέξουν το όνομα, η Βιόλκα ανακοίνωσε: «Θα τον ονομάσουμε Ντόλλαρο».

«Τι όνομα είναι αυτό;» ρώτησε ο Τζάκομο.

«Μου έχουν πει ότι είναι ένα νόμισμα. Αν τον ονομάσουμε έτσι, δε θα πεινάσει ποτέ».

Και ο ντον Μάριο φάνηκε το ίδιο δύσπιστος, μην μπορώντας να προβλέψει ότι, με εκείνη τη βάφτιση, ξεκινούσε μια αιώνια, ανούσια διαμάχη στην ενορία ενάντια στα παράξενα ονόματα που οι Καζάντιο θα διάλεγαν για τα νεογέννητα.

«Το χρήμα είναι τα περιπτώματα του Σατανά. Κανέννας “Ντόλλαρο” δε θα βαφτιστεί στην εκκλησία μου!» άστραψε και βρόντηξε ο ιερέας. «Χρειάζεται το όνομα ενός αγίου που θα προστατεύει το παιδί και θα είναι καλός οιωνός, αλλιώς δεν πρόκειται να ευλογήσω τη βάφτιση».

Έδωσε στον Τζάκομο και τη γυναίκα του ένα βιβλίο που περιείχε τα ονόματα όλων των αγίων της Εκκλησίας, με τη μέρα της γιορτής τους και έναν κατάλογο από τα θαύματα που τους αποδίδονταν.

Το ζευγάρι δε χρειάστηκε να προχωρήσει πέρα από τα πρώτα ονόματα. Μετά τον Αμπόντιο, τον Αμπράμο και τον Αμπρούνκολο, η Βιόλκα στάθηκε στον Σάντ’ Ακάριο: προστάτης όσων είχαν δύσκολο χαρακτήρα, βοηθούσε σε περιπτώσεις τρέλας, προστάτευε από δυστυχημένους γάμους και απέτρεπε τον θυμό. Θεώρησε ότι ήταν ένας καλός άγιος που είχε κάνει εντυπωσιακά θαύματα, έτσι τελικά έδωσε τη συγκατάθεσή της. Το παιδί βαφτίστηκε Ακάριο, αλλά κατά τη διάρκεια της μακρόχρονης ζωής του όλοι τον ήξεραν μόνο ως «Ντόλλαρο».

Ο γιος της Βιόλκα δεν είχε προκαλέσει αμηχανία μονάχα στη μαία που τον έβγαλε από την κοιλιά της μάνας του. Σύντομα, οι Καζάντιο κατάλαβαν ότι είχε πάρει λίγα από το σόι τους: ίσως το λεπτό σώμα, τον τρόπο που περπατούσε σέρονοντας τα πόδια του και επίσης το ότι ήταν πάντα χαμένος στις σκέψεις του. Όλα τα υπόλοιπα, το παιδί τα είχε κληρονομήσει από τον μυστηριώδη κόσμο της μητέρας. Έμαθε να μιλά πριν σταθεί όρθιος και αποδείχθηκε αμέσως ιδιαίτερα φλύαρος. Η ομιλία για τον Ντόλλαρο δεν ήταν ανάγκη, αλλά ταλέντο. Από τη στιγμή που άνοιγε τα μάτια του, άρχιζε να μιλά με όλους. Και αν δεν υπήρχε κανείς, μιλούσε μόνος του.

Και η Βιόλκα είχε αρχίσει να μιλά πριν γίνει ενός έτους· γι' αυτό στη φυλή που γεννήθηκε έλεγαν ότι είχε μέσα της το δαιμόνιο και τη φοβούνται. Δε σκέφτηκε ποτέ κανείς ότι ο Ντόλλαρο ήταν δαιμονισμένος, ούτε ο ιερέας, που στην πραγματικότητα αγάπησε το παιδί και με το πέρασμα των χρόνων κατέληξε κι αυτός να τον αποκαλεί με το βλάσφημο όνομά του. Δαιμονισμένος, όχι. Όμως, παράξενος σίγουρα ήταν ο Ντόλλαρο. Καταλάβαινε τα ζώα, και όπως η μητέρα του, αν χάνονταν αντικείμενα ή ζώα, είχε το χάρισμα να τα ξαναβρίσκει. Τύχαινε συχνά κάποιος γείτονας να χτυπήσει την πόρτα του σπιτιού των Καζάντιο για να ζητήσει βοήθεια.

«Βιόλκα, εξαφανίστηκε το άλογό μου».

Τότε αυτή πήγαινε τον Ντόλλαρο στην όχθη του Πάδου, τον σήκωνε πάνω από το ρεύμα και έλεγε δυνατά: «Ω, Νιβασέγια, για τα μαύρα μάτια αυτού του παιδιού, για το τσιγγάνικο αίμα του, πού είναι το άλογο; Καθαρό είναι το παιδί, καθαρό όπως ο ήλιος, όπως το νερό και το φεγγάρι και το φρέσκο γάλα. Πες μου, Νιβασέγια, για τα μαύρα μάτια του γιου μου, πού είναι το άλογο;»

Προτού βραδιάσει, σίγουρα το ζώο επέστρεψε στο σπίτι, ή το αφεντικό το συναντούσε στον δρόμο.

Αυτό που δε γνώριζε ούτε η μητέρα του ήταν ότι ο Ντόλλαρο μπορούσε να ακούσει τις φωνές των πεθαμένων. Πραγματικά, όταν ήταν περίπου πέντε χρονών, κάθε φορά που πήγαινε στο κοιμητήριο, το παιδί περίμενε να φύγουν οι επισκέπτες, μετά καθόταν ανάμεσα στους τάφους για να ακούσει τις ψυχές που συζητούσαν μεταξύ τους. Δεν απευθύνονταν ποτέ σε αυτόν, φαινόταν ότι δεν αντιλαμβάνονταν την παρουσία του. Ένα απόγευμα όμως, η ψυχή μιας πιτσιρικάς είχε απαντήσει στην πολυλογία του. Την έλεγαν Σουζάννα και του είχε πει ότι είχε πεθάνει πολύ πριν τη γέννησή του. Από εκείνη τη μέρα ο Ντόλλαρο είχε τη συνήθεια να πηγαίνει να τη συναντήσει.

«Σουζάννα, τι κάνεις; Κρυώνεις εκεί κάτω;» τη ρωτούσε.

«Όταν βρέχει, το νερό στάζει στα μάτια μου, αλλά δε μ' ενοχλεί, άλλωστε τώρα πια δε νιώθουμε ζέστη ή κρύο. Έχω νοσταλγήσει όμως τον ήλιο».

«Δεν πεινάς;»

«Όχι, ποτέ. Εσύ τώρα τι τρως;»

«Μάζεψα μούρα».

«Α, τι καλά! Πες μου τι γεύση έχουν».

«Έχουν γεύση... γεύση μούρων. Να, δοκίμασε».

Έσφιγγε τη χούφτα του και άφηνε τον χυμό των φρούτων να πέσει στο χώμα. Η Σουζάννα γελούσε, μολονότι το στόμα της δεν μπορούσε να γευθεί τη γλύκα. Δεν ήταν όλοι οι πεθαμένοι σαν αυτή. Μερικές φορές, πάνω από το νεκροταφείο, περνούσε η ψυχή μιας τρελής. Ξαφνικά τα κλαδιά των δέντρων άρχιζαν να γέρνουν και ένας δυνατός αέρας λύγιζε τα κυπαρίσσια, οι κορυφές τους σχεδόν άγγιζαν τη γη, φύλλα λεύκας, λουλούδια, σκλήθρες ξύλου και σπόροι από τα χωράφια πετούσαν παντού τριγύρω.

«Γιατί φωνάζει τόσο δυνατά;» ρωτούσε ο Ντόλλαρο.

«Είναι η Βιρτζίνια. Φωνάζει το πεθαμένο παιδί της. Αυτοκτόνησε τη μέρα της κηδείας του και από τότε το ψάχνει ακόμη».

Όταν η ψυχή της Βιρτζίνια περνούσε από εκεί κοντά, οι φωνές της μπλέκονταν με τις βροντές και τον μανιασμένο αέρα που συνόδευαν κάθε φορά το μοιρολόι της.

«Θεέ μου, αυτή η βροχή! Πόσο οδυνηρή! Όλα τα λουλούδια πέθαναν και το μωρό μου κλαίει... Πού είναι τώρα; Το ακούτε;... Θέλει να θηλάσει το γάλα μου... Πού είναι; Πού; Πού;...»

Τελικά η φοβερή φωνή απομακρυνόταν. Ο αέρας σταματούσε να φυσά, τα κλαδιά των δέντρων σταματούσαν να γέρονουν. Ο Ντόλλαρο έμενε σιωπηλός, τα πόδια του έτρεμαν. Μετά φώναζε τη Σουζάννα για να πάρει κουράγιο, αλλά η φίλη του σπάνια απαντούσε· ίσως είχε αποκοιμηθεί. Τότε ο Ντόλλαρο κοιτούσε ψηλά· ο ουρανός ήταν και πάλι γαλανός. Μετά ένα πλήθος πεταλούδες έπεφτε στα πόδια του. Τα πολύχρωμα φτερά τους σκέπαζαν τους τάφους.

Από τότε που παντρεύτηκε τον Τζάκομο, η Βιόλκα είχε διακόψει τις σχέσεις με την πατρική της οικογένεια. Βέβαια, τώρα πια οι τσιγγάνοι είχαν προσαρμοστεί στις συνήθειες του τόπου, ωστόσο πολλοί εναντιώνονταν ακόμη στους μεικτούς γάμους. «Αν παντρευτείς κάποιον που δεν είναι Ρομ, η πόρτα του σπιτιού μας θα κλείσει για σένα και τα παιδιά σου» την είχε προειδοποιήσει ο πατέρας της. Έτσι και έγινε, ούτε η γέννηση του Ντόλλαρο στάθηκε ικανή να μαλακώσει τις καρδιές τους.

Η αγάπη που ένιωθε για τον Τζάκομο τη βοηθούσε να αντέξει αυτόν τον χωρισμό. Δε θέλησε όμως να αποχωριστεί

ποτέ τις τσιγγάνικες συνήθειες, αν και αυτές τελικά προ-καλούσαν τριβές στον γάμο τους. Ο Τζάκομο της επέτρεψε να ντύνεται με τα εκκεντρικά ρούχα της, της απαγόρευσε όμως να ασκεί τη μαντική τέχνη· έτσι, απρόθυμα, η Βιόλκα αναγκάστηκε να βάλει την τράπουλα ταρό σ' ένα κουτί και να το κρύψει στην ντουλάπα.

Η διαπαιδαγώγηση του Ντόλλαρο ήταν άλλος ένας λόγος σύγκρουσης. Ενώ οι Καζάντιο θεωρούσαν πολύ σημαντική την υπακοή και την πειθαρχία, η τσιγγάνα ήθελε το παιδί της να μεγαλώσει ελεύθερο και σίγουρο για τον εαυτό του. Γι' αυτό από την ηλικία των πέντε, του επέτρεπε να περιπλανιέται στο χωριό μέχρι αργά το βράδυ και, μόλις ο γιος της έμαθε να επιπλέει, του επέτρεψε να κολυμπά μόνος του στα νερά του Πάδου.

«Είναι μόλις έξι χρονών! Θέλεις να πνιγεί;» τη μάλωνε ο Τζάκομο.

«Δε θα πάθει τίποτα. Τον μαθαίνω να ζει ελεύθερα και να έχει θάρρος».

Όταν έφτασε η ώρα να αρχίσει ο μικρός το σχολείο, η Βιόλκα αντέδρασε. «Σε τι θα του χρησιμεύει; Άλλα πράγματα χρειάζεται να μάθει για να γίνει άντρας».

«Ο Ντόλλαρο θα πάει στο σχολείο όπως όλα τα παιδιά. Τελεία και παύλα!» επέμεινε ο Τζάκομο. Και εκείνη τη φορά νίκησε αυτός.

Οι διαφωνίες δεν επηρέαζαν τη σχέση του ζευγαριού, αλλά ούτε η αγάπη κατάφερε να υπερνικήσει τη βαθιά θλίψη που βασάνιζε τον Τζάκομο από τότε που βρισκόταν ακόμη στην κοιλιά της μάνας του. Δε βοηθούσαν καθόλου τα αφεψήματα της Βιόλκα, η αφοσίωσή της ή η αγάπη του γιου. Έφτασε η μέρα που ούτε η σκέψη της κατασκευής μιας καινούριας κιβωτού κατάφερε να τον ενθουσιάσει. Περνούσε τις μέρες του κλεισμένος στο σπίτι, σιωπηλός.

Σταμάτησε να δουλεύει στο χωράφι, μετά να τρώει και, τέλος, να ζει.

Κάποιες νύχτες, η Βιόλκα πεταγόταν στον ύπνο της και τον έβλεπε να στέκει όρθιος δίπλα στο κρεβάτι, με το πρόσωπο ωχρό και γουρλωμένα τα γαλανά του μάτια. «Χριστέ μου!...Τι κάνεις εκεί;» τον ρωτούσε ταραγμένη.

«Πηγαίνω να κρεμαστώ στον λωτό, τουλάχιστον έτσι θα γλιτώσεις από μένα».

«Τι λες; Άντε, έλα στο κρεβάτι, αλλιώς θ' αρπάξεις καμιά πνευμονία» τον μάλωνε αυτή.

Ο Τζάκομο ανασήκωνε τους ώμους. Τυλιγόταν στο παλτό, έβγαινε και χανόταν αμέσως στην ομίχλη. Στις όχθες, συναντούσε τους ψαράδες οξύρρυγχων. Έρχονταν όταν ήταν ακόμη σκοτεινά, μετέφεραν με τις άμαξες τα βαριά δίχτυα ψαρέματος. Ήταν πάνω από ογδόντα μέτρα μακριά και πολύ κουραστικό να τα φορτώσουν στις βάρκες. Ο Τζάκομο έβλεπε τους ψαράδες να ανοίγονται κωπηλατώντας προς το κέντρο του ποταμού μέχρι να χαθούν στη νύχτα. Αν φάρευαν ένα ενήλικο ψάρι, θα χρειαζόταν η δύναμη πολλών χεριών για να το ανεβάσουν σε μια από τις βάρκες· οι οξύρρυγχοι μπορεί να ζυγίζουν πάνω από δύο καντάρια*.

Όρθιος στην όχθη, ο Τζάκομο κοιτούσε προς το μέρος που ήταν οι βάρκες, αλλά μες στο σκοτάδι και την ομίχλη δε διέκρινε τίποτα. Άκουγε μόνο τις φωνές των ψαράδων και τον θόρυβο από τα δίχτυα που έριχναν στο ποτάμι. Αν ήταν τυχεροί, οι άντρες θα έπιαναν κάποιον οξύρρυγχο και μετά θα μοιράζονταν τα κέρδη. Αν πουλούσαν το ψάρι, με τα χρήματα θα συντηρούσαν την οικογένειά τους για εβδομάδες.

---

* Το ένα καντάρι ισούται περίπου με 57 κιλά. (Σ.τ.Μ.)

Ο Τζάκομο επέστρεφε στο σπίτι όταν ο ουρανός άρχιζε να φωτίζει. Χωνόταν στο κρεβάτι, προσεκτικά να μην ξυπνήσει τη γυναίκα του, και περνούσε ατελείωτες ώρες κοιτώντας το ταβάνι. Εκεί πάνω οι λεκέδες υγρασίας μεγάλωναν σαν τερατώδη άνθη, χάνονταν μόνο όταν οι ακτίνες ενός χλωμού ήλιου έμπαιναν από τα παραθυρόφυλλα. Ο Τζάκομο σκεφτόταν τους οξύρρυγχους που μπορεί να ζούσαν και εκατό χρόνια. Τι έκαναν τόσο πολύ καιρό; Εκατό χρόνια, και αυτός δεν ήξερε πώς θα άντεχε να ζήσει τη μέρα που μόλις άρχιζε.

Ούτε η παρουσία του γιου τον χαροποιούσε. Τον ενοχλούσε να τριγυρίζει κοντά του και δεν άντεχε τη φλυαρία του. «Πάψε! Διαφορετικά θα σου κόψω τη γλώσσα και θα σου τη δώσω να τη φας!» του φώναζε κάθε τόσο.

Όμως μετάνιωνε αμέσως για το ξέσπασμα θυμού. Κοιτούσε το παιδί, που σώπαινε ξαφνικά. Τότε το αγκάλιαζε τόσο δυνατά, που σχεδόν το πονούσε. «Εγώ φταίω» έλεγε. Μετά το έπαιρνε από το χέρι και πήγαιναν να περπατήσουν στο ποτάμι.

Περπατούσαν ο ένας πλάι στον άλλο αμίλητοι: το ίδιο αργό βήμα, τα μάτια καρφωμένα στη γη σαν να έφαχναν κάποιον κρυμμένο θησαυρό. Κατέβαιναν το ανάχωμα περνώντας μέσα από τα βότανα και τους θάμνους κουφοξυλιάς, και μετά διέσχιζαν το δάσος από λεύκες μέχρι να φτάσουν στην κοίτη του ποταμού που τον χειμώνα καλυπτόταν από ένα στρώμα πάγου. Ο Ντόλλαρο κοιτούσε γύρω, γοητευμένος από τα μικρά αντικείμενα που άστραφταν κάτω από τη λαμπερή επιφάνεια: ένα φύλλο σφένδαμου, ένα στάχυ, ένα πεθαμένο ψαράκι.

«Πατέρα, πού πηγαίνουν να κοιμηθούν τα ψάρια;»

«Δεν ξέρω. Ίσως δεν κοιμούνται. Ίσως δεν κουράζονται ποτέ».

Αντίθετα αυτός ένιωθε πολύ κουρασμένος για συνεχίσει να ζει, και μερικές μέρες αργότερα κρεμάστηκε. Όχι στον λωτό πίσω από το σπίτι, όπως πολλές φορές είχε προαναγγείλει, αλλά από ένα δοκάρι στο υπνοδωμάτιο.

Τον βρήκαν ενώ το σώμα του ταλαντευόταν ακόμη. Τον κατέβασαν και τον ξάπλωσαν στο μεγάλο δρύινο τραπέζι της κουζίνας. Η Βιόλκα επέμεινε να τον ετοιμάσει μόνη της. Τους έδιωξε όλους από την κουζίνα και έκλεισε την πόρτα. Τον έπλυνε, μετά τον έντυσε με τα ρούχα από σκούρο ύφασμα που είχε φορέσει στον γάμο τους, προσπαθώντας να καλύψει τα σημάδια στον λαιμό του από την τελευταία μάχη και από το πρόσωπο τη θλιμμένη έκφραση, που ούτε ο θάνατος είχε καταφέρει να σβήσει. Από το διπλανό δωμάτιο, η οικογένεια την άκουγε που έκλαιγε με λυγμούς, καταριόταν τη μοίρα της, ψιθύριζε στον άντρα της λόγια αγάπης και μετά τον κατηγορούσε που την άφησε μόνη να μεγαλώσει ένα παιδί.

«Πού είναι ο Ντόλλαρο;» ρώτησε ξαφνικά η πεθερά. Ήταν τόσο λυπημένοι, που είχαν ξεχάσει το παιδί. Άρχισαν να τον ψάχνουν παντού στο σπίτι. Τον φώναξαν πολλές φορές, μάταιη προσπάθεια. Όταν η Βιόλκα άνοιξε την πόρτα, την ενημέρωσαν ταραγμένοι ότι δεν έβρισκαν πουθενά τον Ντόλλαρο. Η τσιγγάνα συγκεντρώθηκε, προσπαθώντας να εντοπίσει τον μικρό με τη σκέψη της, μετά, αποφασιστικά, κατευθύνθηκε στο κοιμητήριο.

Ο Ντόλλαρο είχε καθίσει επάνω στον τάφο ενός μικρού κοριτσιού, ήταν μαζεμένος, με το κεφάλι σχυμμένο. Στη Βιόλκα φάνηκε ξαφνικά σχεδόν μικροσκοπικός, σαν να είχε ζαρώσει. Για μια στιγμή, της έδωσε την εντύπωση μικρού γέρου.

«Τι κάνεις εκεί; Τους τρόμαξες όλους» τον αποπήρε.

Ο μικρός σήκωσε το κεφάλι. Τα μάτια του ήταν κατα-

κόκκινα, έμοιαζε τρομαγμένος. Η Βιόλκα γονάτισε μπροστά του και τον αγκάλιασε χωρίς να πει λέξη.

Στην αγρυπνία, οι συγγενείς παρατηρούσαν τη θλιμμένη έκφραση στο πρόσωπο του Τζάκομο. Ξαγρυπνούσαν ακόμη όλοι γύρω του, όταν η καμπάνα της πλατείας σήμανε τρεις φορές.

«Καλύτερα να προσπαθήσουμε να ξεκουραστούμε λίγο. Μας περιμένει δύσκολη μέρα» πρότεινε η Βιόλκα.

Έσβησαν όλες τις λάμπες λαδιού. Άφησαν αναμμένες μόνο τις τέσσερις μεγάλες που είχαν τοποθετήσει στις γωνίες του τραπέζιού όπου κειτόταν ο Τζάκομο και πήγαν να ξαπλώσουν.

Λίγα λεπτά αργότερα, η πόρτα της κουζίνας έτριξε. Ο Ντόλλαρο έριξε μια ματιά γύρω για να βεβαιωθεί ότι δεν υπήρχε κανείς, τότε πλησίασε τον πατέρα.

Του άγγιξε το πρόσωπο, τρομακτικό και πανέμορφο, μετά έβαλε την παλάμη στα ρουθούνια του για να σιγουρευτεί ότι δεν ανέπνεε. Ξαφνικά, του φάνηκε ότι είδε τα μάτια του μπαμπά να κινούνται, να παρακολουθούν τις κινήσεις του στο αμυδρό φως. Έκανε έναν πήδο προς τα πίσω και παρατήρησε τον πατέρα από μακριά. Ο Ντόλλαρο κινήθηκε δεξιά, μετά αριστερά, με πολλή προσοχή. Περιίμενε μερικά δευτερόλεπτα, τελικά υπερίσχυσε η περιέργεια.

Πλησίασε και πάλι το τραπέζι, εκατοστό εκατοστό. Θα ορκιζόταν ότι ο μπαμπάς τού χαμογελούσε. Πήρε κουράγιο και πλησίασε λίγο ακόμη. «Πατέρα, έχετε πεθάνει;» ρώτησε τελικά.

«Έτσι λένε» του απάντησε ο πατέρας μ' έναν αναστεναγμό.

«Και τι νιώθουν όταν πεθαίνουν;»

«Είναι όπως όταν ονειρεύεσαι ότι τρέχεις, αλλά δεν τα καταφέρνεις, ή όταν θέλεις να φωνάξεις, αλλά δε βγαίνει η φωνή σου».

«Όπως στους πίνακες;» ρώτησε τότε ο Ντόλλαρο, που θυμήθηκε τις ζωγραφιές στην εκκλησία.

«Ναι, τα πράγματα μοιάζουν σαν αληθινά και σκέφτεσαι ότι μπορείς σχεδόν να τα πιάσεις, αλλά δεν τα καταφέρνεις».

«Αν μας αγαπούσατε, δεν έπρεπε να πεθάνετε» είπε στη στιγμή το παιδί.

«Και βέβαια σας αγαπώ. Πολύ σας αγαπώ, εσένα και τη μαμά. Πολλές φορές όμως αυτό δεν αρκεί».

«Γιατί;»

Ο Τζάκομο δεν κατάφερε να βρει απάντηση.

Ο Ντόλλαρο σκέφτηκε ότι ο πατέρας του δεν μπορούσε να ζήσει εξαιτίας της θλίψης που είχε μέσα του· η Σουζάννα αντίθετα γελούσε ακόμη και κάτω από το χώμα. Κατέληξε ότι μόνο όποιος είναι θλιμμένος στη ζωή συνεχίζει να είναι και μετά τον θάνατο. «Νιώθετε καλύτερα τώρα που έχετε πεθάνει;» τον ρώτησε τότε ο Ντόλλαρο.

«Τουλάχιστον σταμάτησα να βασανίζομαι» αναστέναξε και πάλι ο Τζάκομο.

Πατέρας και γιος συζήτησαν αρκετά για τον θάνατο και τους λουκουμάδες, για τα αγαπημένα παιχνίδια του Ντόλλαρο, τα άλογα, τους ανθρώπους στη Στελλάτα και τα φάρια στον Πάδο που δεν κοιμούνταν ποτέ. Το παιδί διηγήθηκε επίσης στον μπαμπά του για τη Σουζάννα και τις τρομακτικές φωνές της Βιρτζίνια.

Σιγά σιγά ενώ μιλούσε, κατάλαβε ότι ο πατέρας δεν ήταν πια τόσο θλιμμένος. Τότε τον ρώτησε: «Πατέρα, θα θέλατε να γυρίσετε πίσω, να είσαστε και πάλι ζωντανός;»

Μόλις άκουσε αυτή την ερώτηση, ο Τζάκομο άλλαξε κουβέντα, παραπονέθηκε ότι ήταν κουρασμένος.

«Μα τι λέτε! Αφού οι πεθαμένοι δε νιώθουν κούραση».

«Και βέβαια νιώθουμε. Έχουμε κι εμείς ανάγκη από ξεκούραση, τι νομίζεις;»

Τότε ο Ντόλλαρο τον φίλησε στο μέτωπο, αρκετές φορές. Ύστερα βγήκε από την κουζίνα, χωρίς όμως να γυρίσει την πλάτη του – δεν μπορούσε να ξεκολλήσει το βλέμμα του από το πρόσωπο του μπαμπά.

Το πρωί, συνόδευσαν τον Τζάκομο στο κοιμητήριο. Η κηδεία έγινε χωρίς λειτουργία, η εκκλησία δε συγχωρούσε την αυτοκτονία, στο τέλος όμως ο παπάς συμφώνησε να ευλογήσει τον πεθαμένο και επέτρεψε να θαφτεί στον οικογενειακό τάφο. Περιμετρικά κοντά στον τοίχο, υπήρχαν πολλά μνήματα. Ακριβώς στο κέντρο βρισκόταν το μεγαλύτερο· κάτω από μια βαριά μαρμάρινη ταφόπλακα, αναπαύονταν οι πρόσφατα θανόντες συγγενείς.

Όταν επέστρεψε στο σπίτι, η Βιόλκα πήγε κατευθείαν στο υπνοδωμάτιό τους, άνοιξε και πέταξε έξω από την ντουλάπα όλα τα ρούχα του Τζάκομο με τόση μανία, που πραγματικά ενόχλησε την οικογένεια. Τελικά μετέφερε στην αυλή πουκάμισα, παντελόνια και εσώρουχα του άντρα που αγάπησε, τους έβαλε φωτιά και τα έκαψε όλα, όπως συνήθιζαν να κάνουν οι τσιγγάνοι με τα ρούχα των πεθαμένων.

Οι συγγενείς παρατηρούσαν έκπληκτοι τις φλόγες. Κάποιος είπε ότι έπρεπε να τη σταματήσουν, ήταν άσχημο να ξεφορτώνεται τόσο γρήγορα τα πράγματα του μακαρίτη.

«Πονάει πολύ. Αφήστε τη, τη δύστυχη» τη δικαιολόγησαν ο πεθερός και η πεθερά.

* * *

Εκείνο το βράδυ, η Βιόλκα, εξαντλημένη από τον πόνο και το πένθος, ξαγρυπνούσε. Σκεφτόταν ότι αυτή ευθυνόταν για το κακό. Είχε ερωτευτεί κάποιον που δεν ήταν Ρομ και γι' αυτό είχε τιμωρηθεί. Θα έπρεπε να είχε παντρευτεί κάποιον που θα διάλεγε ο πατέρας, όπως είχαν κάνει οι αδερφές της. Ο πατέρας σίγουρα θα της είχε βρει έναν άντρα γερό και υγιή, έναν σύζυγο που πατούσε γερά στα πόδια του, όχι σαν τον Τζάχομο, με τις ριψοκίνδυνες φαντασιοπληξίες του.

Ύστερα η Βιόλκα στάθηκε και σκέφτηκε τον γιο της. Ο Ντόλλαρο ήταν παράξενος. Από τότε που άρχισε να πηγαίνει σχολείο, σκεφτόταν πολύ, και αυτό μπορεί να του δημιουργούσε προβλήματα. Επιπλέον, η συνήθεια που είχε να περνά τις ώρες του δίπλα στους τάφους... Ξαφνικά, ένωσε φόβο. Αν είχε και αυτός την εμμονή να ζει με όνειρα και παράξενες ιδιοτροπίες; Και αν, όταν μεγάλωνε, προσπαθούσε να βάλει τέλος στη ζωή του;

Η γυναίκα σηκώθηκε από το κρεβάτι και με βήμα αποφασιστικό κατευθύνθηκε στην ντουλάπα. Έβγαλε ένα ξύλινο κουτί, ντυμένο με κόκκινο βελούδο και στολισμένο με ασημένια μπορντούρα. Το άνοιξε. Εκεί μέσα φύλαγε μια πάνινη κούκλα που της έλειπε το ένα μάτι, τα σκουλαρίκια με τικουάτζ που της είχαν χαρίσει τα πεθερικά της τη μέρα του γάμου, μια ουρά αλεπούς· υπήρχαν και σακουλάκια με σπόρους, ένα μαργαριταρένιο κοκαλάκι για τα μαλλιά και η τράπουλα ταρό. Η Βιόλκα άρπαξε τα χαρτιά. Μετά τον γάμο, δεν τα είχε ρίξει για να μάθει τα μελλούμενα, το είχε υποσχεθεί στον άντρα της, που δεν ήθελε η γυναίκα του να ασχολείται με τη μαντεία. Όσο ζούσε ο Τζάχομο, η Βιόλκα είχε κρατήσει την υπόσχεσή της, τώρα όμως εκείνος είχε πεθάνει και αυτή έπρεπε να μάθει.

Σφίγγοντας την τράπουλα στα χέρια της, η τσιγγάνα κάθισε στο κρεβάτι. Ένας δυνατός αέρας έφτασε από μακριά, όρμησε στο σπίτι και άνοιξε με βία τα παραθυρόφυλλα. Μια ριπή του εισέβαλε στο δωμάτιο και έσβησε τη μοναδική αναμμένη λάμπα. Η Βιόλκα έκλεισε βιαστικά το παράθυρο. Ήταν αναμαλλιασμένη και η καρδιά της χτυπούσε δυνατά και γρήγορα σαν να ήθελε να ξεκολλήσει από το στήθος. Άναψε και πάλι τη λάμπα και έκοψε βιαστικά την τράπουλα. Έκλεισε τα μάτια, αγνοώντας τον αέρα που έκανε τα δέντρα να λυγίζουν και δεκάδες σπουργίτια να πέφτουν άψυχα στο χώμα. Συγκεντρώθηκε στις κάρτες μέχρι που τις ένιωσε να ζωντανεύουν ανάμεσα στα δάχτυλά της. Μόνο τότε άρχισε την επίκληση: «Πιστεύω στον Ήλιο και στον Θεό, και μέσω αυτών των καρτών καλώ το πνεύμα των πεθαμένων, που στο στόμα τους έχουν τη μαγεία της γης και τη φωνή του ανέμου».

Έριξε τις κάρτες στο κρεβάτι. Έκανε κρύο, αλλά αυτή δεν το ένιωσε. Γύρισε την πρώτη κάρτα και βγήκε ο Ερημίτης ανάποδα: υπερβολική πνευματικότητα, όνειρα, μοναχικότητα. «Αυτός είναι ο Τζάκομο» ψιθύρισε. Η κάρτα επιβεβαίωνε τους φόβους της: ο γάμος της μαζί του ήταν το ξεκίνημα μιας γενιάς ονειροπόλων, ανθρώπων μελαγχολικών που ήταν γραφτό τους να υποφέρουν, όπως συνέβη με τον άντρα της.

Γύρισε τη δεύτερη κάρτα και ήταν η Σελήνη: απουσία λογικής, το ομιχλώδες σύμπαν των ονείρων, το μυστήριο της τρέλας. Να άλλη μια επιβεβαίωση! Λοιπόν ο γιος της και οι απόγονοί του θα ήταν ονειροπόλοι όπως ο Τζάκομο: άνθρωποι που ζουν με ψευδαισθήσεις, άρα δυστυχημένοι. Γιατί όμως το σύμβολο του μυστηρίου και της τρέλας; Έπρεπε να διαλέξει τις κάρτες ταρό που θα της έδιναν την τελική απάντηση. Το πρώτο χαρτί που βγήκε ήταν το πέντε

σπαθί ανάποδα: ατυχία, θάνατος και τρέλα. Ύστερα το δεύτερο χαρτί: οι Εραστές, πάλι ανάποδα. Αυτό σήμαινε ότι θα υπάρξει κάποιος άνομος γάμος. Σειρά είχε το τελευταίο χαρτί. Η Βιόλκα το γύρισε και εμφανίστηκε ο Διάβολος.

Ο αέρας έπαψε απότομα να φυσά, σαν να σταμάτησε ο χρόνος. Μια εξωπραγματική ησυχία έπεσε στο δωμάτιο. Η Βιόλκα ένωσε να αιωρείται, χωρίς βάρος. Ακόμη και το κρεβάτι επάνω στο οποίο καθόταν σαν να σηκώθηκε μερικώς εκατοστά από το πάτωμα.

Επάνω στην κάρτα υπήρχαν τρεις φιγούρες: στο κέντρο το δαιμόνιο με πόδια κατσίκας, κεφάλι με κέρατα, αντρικά γεννητικά όργανα και γυναικεία στήθη. Πλάι του ένας άντρας και μια γυναίκα, γυμνοί, με ονειροπόλο βλέμμα, αλλά δεμένοι με αλυσίδες. Η Βιόλκα σκέφτηκε αμέσως ότι πρόκειται για δύο δυστυχημένους εραστές, φυλακισμένοι και δεμένοι μεταξύ τους. Μετά συγκεντρώθηκε στην εικόνα του διαβόλου: στην κοιλιά του υπήρχε ένα πρόσωπο, μια μικρή ύπαρξη. Μάλλον ένα παιδί, ίσως ένα έμβρυο. Παρατηρούσε εκείνη τη λεπτομέρεια προσπαθώντας να καταλάβει τι ακριβώς σήμαινε, και αμέσως ένωσε ζάλη.

Το μήνυμα γινόταν ξεκάθαρο... Μια λάθος ένωση... ένας γάμος στους κόλπους αυτής της οικογένειας ονειροπόλων... και μια μεγάλη συμφορά, ένας τραγικός θάνατος... ίσως περισσότεροι από έναν, συνδεδεμένοι με ένα παιδί ή μια εγκυμοσύνη.

Όσο περισσότερο εισχωρούσε η Βιόλκα στο μυστήριο που αποκάλυπτε η κάρτα, τόσο μεγαλύτερη γινόταν η αγωνία της. Η τσιγγάνα έκλεισε τα μάτια τρομαγμένη, συγκεντρώθηκε στην προσπάθειά της να ανακαλύψει και άλλα στοιχεία. Ποιος από την οικογένεια θα ζούσε αυτή την τραγωδία; Πότε θα συνέβαινε, πώς; Μόνο θολές εικό-

νες της παρουσιάστηκαν: είδε νερό, μια σκοτεινή υδάτινη δίνη...

Ξαφνικά, η Βιόλκα ένωσε να γκρεμίζεται, να τη ρουφάει η δίνη. Δεν μπορούσε να αναπνεύσει... θα πνιγόταν... Έφερε τα χέρια στον λαιμό, μετά συγκέντρωσε όλες τις δυνάμεις της και άνοιξε το στόμα, μια κραυγή βγήκε.

Καθισμένη στο κρεβάτι, τρέμοντας ολόκληρη, προσπάθησε να καταλάβει τι της είχε συμβεί. Κοίταξε τις κάρτες, ταραγμένη. Ύστερα, με μια κίνηση του χεριού, τις πέταξε στο πάτωμα.

Όφειλε να προειδοποιήσει τον Ντόλλαρο και, μέσω αυτού, τα παιδιά και τα εγγόνια του. Όλοι στην οικογένεια έπρεπε να μάθουν, όλοι έπρεπε να καταλάβουν το κακό που τους βάραινε. Οι Καζάντιο είχαν την τρέλα στο αίμα και, αργά ή γρήγορα, η τάση τους να κυνηγούν άπιαστα όνειρα θα τους οδηγούσε στην καταστροφή. Χρειαζόταν προσοχή, έπρεπε να φυλάγονται από τα μεγάλα πάθη, τους τρελούς έρωτες. Έπρεπε να αποφύγουν την τραγωδία πάση θυσία, να εμποδίσουν με κάθε τρόπο την καταραμένη ένωση.

Ο Ντόλλαρο δεν ανέφερε τίποτα σε κανέναν για τη νύχτα που είχε μιλήσει με τον πεθαμένο πατέρα του. Μετά την ταφή, είχε ξαναπάει στο κοιμητήριο για να ακούσει και πάλι τη φωνή του μπαμπά στην ησυχία που βασίλευε στα μνήματα, πάνω από τις μαρμάρινες πλάκες με τις σκαλισμένες επιγραφές και τη γλυκιά μυρωδιά των λουλουδιών. Όμως από τη μέρα της κηδείας δεν είχε καταφέρει να του ξαναμιλήσει, ούτε είχε ξανακούσει το γέλιο της Σουζάννα ή τις φωνές της Βιρτζίνια όταν πλησίαζε καταιγίδα. Τον πρώτο καιρό, τον έθλιβε αυτή η απουσία, μετά όμως σκέφτηκε ότι ίσως έτσι ήταν καλύτερα.

Μεγάλωσε και έγινε ψηλός, αδύνατος όπως ο Τζάκομο και το ίδιο ευφυής, αλλά είχε μαύρα μάτια και μιλούσε τραγουδιστά όπως η μητέρα του. Η Βιόλκα διαπίστωσε με ανακούφιση ότι, σε αντίθεση με τον Τζάκομο, ο γιος τους είχε πρόσχαρο και ήρεμο χαρακτήρα. Είχε αρχίσει να πιστεύει ότι οι φόβοι της ήταν αβάσιμοι, μετά όμως αντιλήφθηκε ότι ο Ντόλλαρο είχε κληρονομήσει τη δειλία από τον πατέρα του. Όταν βρισκόταν μπροστά σε μια κοπέλα, άρχιζε ξαφνικά να τραυλίζει· αν κάποια τον πλησίαζε, αυτός το έβαζε στα πόδια. Έτσι, έφτασε στα είκοσι εννιά χωρίς να έχει ποτέ ένα κορίτσι.

Τότε η Βιόλκα αποφάσισε να παρέμβει. Η προσοχή της επικεντρώθηκε σε μια κοπέλα, την Ντομένικα Προκάτσι: γεροδεμένη, συγκροτημένη, μεγαλωμένη με αρχές. Όταν έμαθε ότι η κοπέλα συμπαθούσε τον γιο της, η Βιόλκα κάλεσε τον Ντόλλαρο. Του μίλησε για την Ντομένικα και του είπε ότι, το πρώτο πράγμα που θα έκανε ήταν να διαβάσει τις κάρτες ταρό. Η Βιόλκα σπάνια συμβουλευόταν τις κάρτες, αλλά υπήρχε τίποτα πιο σημαντικό από την ευτυχία του μοναχογιού της;

«Είναι η πιο σοβαρή απόφαση της ζωής σου· δεν επιτρέπεται να κάνεις λάθος» του εξήγησε, ανακατεύοντας τα χαρτιά. Του είπε να διαλέξει επτά και άρχισε να τα διαβάσει.

Έκοψε πολλές φορές την τράπουλα, και κάθε φορά έβγαινε η Αρκάνα 6: η κάρτα των Εραστών όρθια.

«Ο θρίαμβος της αγάπης!» αναφώνησε η Βιόλκα.

«Δεν της έχω μιλήσει ποτέ».

«Θα έχεις όλη τη ζωή μπροστά σου για να το κάνεις».

Ο γιος όμως έμενε σιωπηλός.

«Τι συμβαίνει, δε σου αρέσει η Ντομένικα;» τον πίεσε η μητέρα.

«Δε μιλά καθόλου. Ούτε μια λέξη δεν έχω ακούσει από το στόμα της».

«Φαντάζεσαι να παντρευτείς μια γυναίκα πολυλογού σαν εσένα; Δε θα καταφέρετε τίποτα στη ζωή σας. Η κοπέλα είναι υγιής και δεν έχει παράξενες ιδέες στο μυαλό. Μια τέτοια χρειάζεσαι».

«Αφού δεν είμαι ερωτευμένος».

«Καλύτερα. Να πάρεις μια που να ξέρει να μαγειρεύει, μια γυναίκα που θα είναι πιστή και θα έχει ανοιχτή λεκάνη για να γεννήσει πολλά παιδιά. Τα υπόλοιπα είναι όνειρα».

«Εσείς όμως ερωτηστήκατε τον μπαμπά».

«Ακριβώς. Και βλέπεις τι έπαθα. Δεν πρέπει να κάνεις το ίδιο λάθος».

Ο Ντόλλαρο δεν είχε πειστεί ακόμη. Η Βιόλκα κατάλαβε ότι είχε φτάσει η κατάλληλη στιγμή να του αποκαλύψει αυτό που, πριν πολλά χρόνια, είχε διαβάσει στις κάρτες ταρό. «Ντόλλαρο, άκουσέ με προσεκτικά, σε αυτά που θα σου πω κρύβεται η μοίρα της οικογένειάς μας. Όταν πέθανε ο πατέρας σου, φοβόμουν, δεν ήξερα τι μας περιμένει. Έτσι έριξα τα ταρό για να διαβάσω το μέλλον. Είδα φοβερά πράγματα, γιε μου...» και του διηγήθηκε για την εικόνα του διαβόλου, για το προσωπάκι στην κοιλιά του· του ανέφερε για το αλυσοδεμένο ζευγάρι με τα ονειροπόλα μάτια και για μια συμφορά. Τραγικοί θάνατοι· ένα παιδάκι είχε σχέση με όλα αυτά. Τελικά του αποκάλυψε για τη σκοτεινή υδάτινη δίνη που ένιωσε στιγμιαία ότι την είχε παρασύρει. «Δεν ξέρω πότε θα συμβούν όλα αυτά, ή σε ποιον. Όμως οι κάρτες με προειδοποίησαν: τα όνειρα είναι παράλογα, Ντόλλαρο, τα τυφλά πάθη είναι αλυσίδες που σε δένουν και σε σέρνουν σε μια άβυσσο που σε καταπίνει. Πάντα έβγαιναν αληθινά όσα διάβαζα στα χαρτιά. Πρέπει να προσέχεις. Να διαλέξεις με τη λογική τη γυναίκα που

θα φτιάξετε οικογένεια, μην υπολογίσεις το συναίσθημα. Μόνο έτσι θα είσαι ασφαλής».

Ο Ντόλλαρο την κοιτούσε, σοβαρός. Μερικά δευτερόλεπτα σιωπής, μετά ξέσπασε σε γέλια. «Και θα πρέπει να παντρευτώ την Ντομένικα Προκάτσι γιατί σας φόβισαν όσα σας αποκάλυψαν οι κάρτες πριν από είκοσι περίπου χρόνια; Είναι αστείο! Μην προσβληθείτε, μαμά, αλλά δέχθηκα να μου ρίξετε τις κάρτες για μη σας χαλάσω χατίρι, για να χαρείτε».

Σηκώθηκε από το τραπέζι, φίλησε τη μητέρα του στο μέτωπο και κατευθύνθηκε στην εξώπορτα. «Να μη σας απασχολεί άλλο. Είμαι τόσο αδέξιος με τις γυναίκες, που δεν πρόκειται να βρω ποτέ σύζυγο» της είπε από το κατώφλι.

Η Βιόλκα δεν κουνήθηκε από την καρέκλα που καθόταν μπροστά στο τραπέζι, στεναχωρημένη, όμως η αλήθεια ήταν ότι τα λόγια του γιου της δεν την έπεισαν. Μια αδίστακτη έκφραση εμφανίστηκε στο πρόσωπο της: δε θα άφηνε τον Ντόλλαρο να αποφασίσει για τη ζωή του. Θα ακολουθούσε τη συμβουλή της, με το καλό ή με το άγριο.

Το ίδιο βράδυ, ο Ντόλλαρο αποφάσισε να πάει να κυνηγήσει βατράχους. Τη νύχτα τους έπιανες πιο εύκολα από τη μέρα, τους ακινητοποιούσες με το φως της λάμπας. Πήρε τη λάμπα λαδιού, το μικρό δίχτυ και πέρασε χιαστί την τσάντα που τους θα έβαζε μέσα. Ξεκίνησε, κατευθυνόμενος σε ένα μεγάλο κανάλι κοντά στο σπίτι του, στο σημείο όπου είχε πρόσφατα διαπιστώσει ότι μαζεύονταν πολλοί βάτραχοι.

Ήταν μια νύχτα χωρίς φεγγάρι, πηχτό σκοτάδι ολόγυρα: κατάλαβε ότι το λάδι στη λάμπα κόντευε να τελειώσει και

την έσβησε, αποφασίζοντας να το φυλάξει για να πιάσει τους βατράχους.

Ανέβηκε στη μικρή ξύλινη γέφυρα για να περάσει στην απέναντι όχθη. Δεν έβλεπε τίποτα. Προχωρούσε προσέχοντας να μην πέσει στο κανάλι, αλλά σκόνταψε δύο φορές. Διάβολε! Καλύτερα ν' ανάψω τη λάμπα πριν... Δεν πρόλαβε να ολοκληρώσει τη σκέψη του και βρέθηκε μέσα στο νερό. Προσπάθησε να βγει στην επιφάνεια, αλλά η τσάντα κάπου είχε πιαστεί. Την τράβηξε με δύναμη, τίποτα, την ξανατράβηξε, ούτε αυτή τη φορά κατάφερε να ελευθερωθεί. Γύρω του όλα ήταν μαύρα. Δεν μπορούσε να ανασάνει. Πνιγόταν. Έπρεπε να απαγκιστρωθεί αμέσως... Έφραξε ψηλαφώντας το σημείο που είχε πιαστεί η τσάντα. Ένιωθε τα μηνίγγια του να χτυπούν, συνέχιζε να παλεύει, να σπρώχνει και να τραβά, μετά σκέφτηκε ότι η αγωνία δε βοηθούσε, έπρεπε να ηρεμήσει. Εκείνη τη στιγμή, συνέβη κάτι παράξενο. Ήταν σαν να τον εγκατέλειπε το πνεύμα του, ξαφνικά σαν να χωρίστηκε στα δύο, και έπαψε να είναι ο γιος του Τζάκομο Καζάντιο, έγινε μια γυναίκα. Ένωσε ξεκάθαρα τα δαχτυλίδια στα δάχτυλα· τα μακριά μαλλιά που κυμάτιζαν στο νερό και του χάιδευαν το πρόσωπο...

Δεν άντεχε άλλο. Έπρεπε να ανοίξει το στόμα, αλλιώς θα πνιγόταν. Συγκέντρωσε τις ελάχιστες δυνάμεις που του είχαν απομείνει, τράβηξε άλλη μια φορά την τσάντα και, επιτέλους, ελευθερώθηκε.

Αναδύθηκε στην επιφάνεια και άνοιξε το στόμα, βγάζοντας μια δυνατή κραυγή. Άρπαξε έναν πάσσαλο και κρατήθηκε ώσπου να ξαναβρεί η ανάσα του τον ρυθμό της· ύστερα πιάστηκε από τις σανίδες της μικρής γέφυρας, έδωσε ώθηση στο σώμα του και βγήκε από το νερό.

Έμεινε αρκετή ώρα ξαπλωμένος στην όχθη, λαχανιασμένος. *Τι παράξενη ψευδαίσθηση! Ποια ήταν αυτή η γυναί-*

κα; Δεν ήταν όνειρο, είχε νιώσει τα δαχτυλίδια, τα μαλλιά... Μόνο τότε ξανασκέφτηκε τα λόγια της μητέρας: παγιδευμένος στη σκοτεινή υδάτινη δίνη, είχε ζήσει την ίδια εμπειρία, που πριν από είκοσι και πλέον χρόνια είχε βιώσει η μητέρα του στην προσπάθειά της να αποκαλύψει τα μελλούμενα. Δεν επρόκειτο για σύμπτωση, ήταν προειδοποίηση. Η προφητεία ήταν συνεπώς αληθινή και ήταν χρέος του να τη μεταφέρει στις επόμενες γενιές.

Την άλλη μέρα, η Βιόλκα εμφανίστηκε με μια δικαιολογία στο σπίτι της Ντομένικα. Της έκλεψε ένα ζευγάρι παπούτσια, μετά επέστρεψε στο σπίτι, τα γέμισε με απήγανο και τα έκρυψε κάτω από το κρεβάτι του γιου. Έπειτα, για επτά συνεχόμενα πρωινά, έδινε στον Ντόλλαρο να πει ένα αφέψημα με ρίζες σπαραγγιού βρασμένες σε κρασί.

«Τι έχετε ρίξει μέσα;» ρώτησε ο Ντόλλαρο, κάνοντας μια γκριμάτσα μόλις το δοκίμασε.

«Προστατεύει τους βρόγχους».

Το αφέψημα αντίθετα ήταν ένα αφροδισιακό που, πίνοντάς το για μια εβδομάδα, θα δημιουργούσε στον γιο μια ανεξέλεγκτη σεξουαλική επιθυμία.

Το πρωί της έβδομης μέρας, η Βιόλκα κάλεσε την Ντομένικα στο σπίτι της. Την έβαλε να καθίσει, μετά πήγε να ξυπνήσει τον Ντόλλαρο και του είπε ότι στην κουζίνα υπήρχε κάποιος που ήθελε να του μιλήσει. Αμέσως μετά βγήκε, με σκοπό να επιστρέψει το βράδυ.

Όταν γύρισε στο σπίτι, βρήκε τον γιο με το πουκάμισο ξεκούμπωτο έξω από το παντελόνι, μαλλιά ανακατεμένα και όρθια σαν του σκαντζόχοιρου και βλέμμα ξαναμμένο.

«Θεέ μου!» αναφώνησε, φοβήθηκε ότι είχε υπερβάλει με το αφροδισιακό.

«Μαμά, θέλω να παντρευτώ!» ανακοίνωσε ο νεαρός αποφασιστικά.

Κανείς δεν ξέρει αν βοήθησαν πραγματικά τα μάγια της μητέρας, σίγουρα όμως ο Ντόλλαρο έκανε έναν ευτυχισμένο γάμο. Ήταν πάντα πιστός στη γυναίκα του, και η Ντομένικα αποδείχθηκε εξαιρετική μητέρα για τα οκτώ παιδιά της που γεννήθηκαν όλα υγιή, με πυκνά μαλλιά και αξιοζήλευτα γερά, ίσια και κατάσπρα δόντια. Πέντε είχαν γαλανά μάτια και ανοιχτόχρωμο δέρμα· τα άλλα τρία μαλλιά μαύρα και το άγριο βλέμμα της Βιόλκα.